ÉSZAKI ÚT

Vasárnap láttam, Stockholmban

Az ég nagyon tiszta, de hideg szél fúj a csatornák fölött. A svédeket nem zavarja, egykedvűen sétálgatnak és a napfényt lesik. A Riksdags impozáns épülete előtti téren haptákban állnak a stuccolt lombú fák, turisták bóklásszák a feliratokat és rendületlenül fotografálnak. Csend, rend mindenütt. Vagy talán mégsem? Mi az a színes kupac a bokrok mögött, mit keresnek ott a rozoga furgonok, kik hadonásznak, vitáznak a parlament lépcsősorán? A rendőrök is erre kíváncsiak, futva tartanak a csoportosulás felé. A bokrok közötti színes kupac hálózsákokból meg gumimatracokból áll, a furgonokban fázósan összebújva, egymásnak dőlve fiatalok alszanak, a parlament lépcsőit is fiúk, lányok szállták meg. A falnak támasztva táblák, az autókon plakátok: »*Demonstráció! Támogassátok!*« Itt aludtak a hideg stockholmi éjszakában, délután mások állnak a helyükre. A parlament előtt, nyomatékkal és jelképesen. Így tart ez már jó néhány napja.

Szabad szószék a Sergels Torgon

A Sergels Torg Stockholm büszkesége, városépítést bemutató. Túloldalt még áll néhány vöröstéglás ósdi ház romfala — baggerek tépik, szaggatják a téglahalmot —, ideát már csupa üveg-betonpaloták. S a tér alatt — miként oly sok helyen, kihasználva a föld alatti, egyébként meddő területet — új vásárlóközpont kontúrjai bontakoznak ki. Nagy, kör alakú üvegkalitka — még dolgoznak rajta —, jobbra-balra is üvegfalú üzletbokszok, lejárat a metróhoz, és az egész fényben ragyog, belső megvilágítás nélkül is. A mennyezet kerek ablakszemei ontják a fényt, vibráló árnyakat rajzolva a lenti világra. Víz hullámzik az ablakszemek felett, egy szökőkutas medence alatt járok.

A földalatti térség lassú emelkedője a felszínre vezet, egy beton katlanba. Egyik oldalt az öreg házak tűzfala, a másikon az előkelő Klarabergsgatanra vezető lépcsősor. A betonteknő tele emberrel, s az utcát szegélyező korlátnak is kíváncsiskodók támaszkodnak. A fal tövében magas szószék, rajta piros tábla: »*Fria talares tribun*« — szabad szószék. Mi ez, afféle stockholmi Hyde-park? Megirigyelték a londoniak dicsőségét? A szószéken jó néhányan szoronganak, és egy férfi beszél. Politizál és vitázik a hallgatósággal. Amit mond, kissé zavaros, de nincs híján az érdekességnek. »*Túl sok nő dolgozik, minek ez?*« »*Anyagiakban nincs nálunk demokrácia.*« »*A jobboldal mellett van a rendőrség is.*« »*Ne legyünk buták és némák: szocialista forradalom kell!*« A tömeg — nagyrészt fiatalok — éljenez, nevet, tapsol, vagy éppen lehurrogja a szónokot, aki már úgyis túl sokat ágált. Most szavaznak, hogy beszélhet-e még. Egy kövérkés ember magából kikelve ordít: »*Demagóg!*«, a távszónok hajba kap egy vitatkozóval, rendőrök érkeznek futva, de a tömeg tiltakozik és a táblára mutogat: »*Szabad szószék!*« Mi ez? Ingyen cirkusz, az elégedetlenség levezető csatornája — hadd beszéljen, akinek kedve tartja —, vagy több ennél? Ez is, az is.

Mit akar az ifjúság?

De a betonkatlan lassan kiürül, már más látványosság köti le a figyelmet. A Klarabergsgatanon fiatalok menetelnek százasával, jól öltözöttek és hosszú hajúak, szemüveges filoszok és rikító hyppimaskarások, munkásgyerekek. Énekelnek, táblákat emelnek a magasba, és különféle csoportok röpcédulákat osztogatnak. Az egyiken a stockholmi maóisták rázzák öklüket a kapitalizmusra, a másikon kérdeznek és felelnek is: »*Egy túlnépesedett világban élünk. Csinálnak a politikusok valamit? Nem nagyon. Van fegyvered: kényszerítsd őket!*« A táblák jó része a béke, Vietnam mellett tüntet, egy másik iskolareformot követel, s van olyan is, amely a nagytőkés Wallenberget szidja.

Este a tévé filmhíradója közvetítést ad a demonstrációról, s a lapok megszólaltatják az ifjúság vezetőit. A 24 éves Anders *Carlberg*, a baloldali fiatalok egyik vezéralakja sorolja a követeléseket: »*Adóztassák meg komolyabban a magasabb jövedelmeket, szállítsák le a házbéreket,*

(Salovák György rajza)

törjék le a lakásmonopóliumot, szabad iskoláztatást, támogatást az elmaradott népeknek...« Bästadra hivatkozik — »Van erőnk« —, ahonnan elkergették a rhodesiai teniszezőket, és a munkásfiatalokra, akiknek vadsztrájkjait, úgymond, a szakszervezet elhallgatja. S nyilatkozik a néppárt vezetője is — »*Uszítás az egész*« —, a kommunista párt egyik titkára is — »*Elgondolkoztató az ifjúság fellépése*« —, s aztán *Erlander*, a miniszterelnök: »*Európában nálunk a legmagasabb az életszínvonal, a szociáldemokrácia harca nem volt hiábavaló. Az ifjúság üljön le tárgyalni, erőszakkal semmire sem megy...*«

De mit mond az egyszerű polgár, aki a járdáról nézte a felvonulást? Nem ért egyet a fiatalok vadságával, és a saját életéről beszél. Hjalmar *Berg* esztergályos a Jungner-cégnél — ma már a Wallenberg-tröszt egyik vállalata —, jól keres: naponta vagy 90 koronát. Ebből adóra — már csak egy gyerek van otthon — 28 százalék megy. Aztán az élet is — sorolja tovább — egyre drágább. Mert nézzük csak, a lakbér — háromszobás lakás Högdalenban, fűtéssel, meleg vízzel — tíz éve még 300 korona volt, most 449, a kenyér 1,40-ről 3,20-ra emelkedett, drágult a közlekedés is. Azelőtt minden családban — nyáron, a karácsonyi meg a sportszünetben is — a gyerekek is dolgoztak, segítettek. Kerestek néhány koronát. Most nőtt a munkanélküliség, a gyerekek előtt bezárulnak a kapuk. Aztán tanulni is akarnak, nem könnyű. A fiatalok nem tudják, mit hoz a holnap, idegesek — mondja Hjalmar Berg —, de azért, ha nehezebb is az élet, ki lehet bírni.

Hol az igazság az eltérő vélemények között? Valahol a középúton? A lapok eltúlozva riogatják a svéd polgárt, vannak fitymáló hangok is — »*Utánzás az egész, megelégelték a párizsiak dicsőségét*« —, a fiatalok egy része valóban túl hangos, a demagógia is szerepet kap. Nem, Svédország — nevetséges — nem a nyomor országa, komoly szociális nyugtalanság nem háborgatja a tömegeket, életszínvonala valóban a legmagasabb Európában. De életében mégis, mint Európa tőkés országaiban mindenütt, új problémák, új gondok gyűrűznek — szűkülő piac, félelem egy új világégéstől, növekvő, sohasem tapasztalt szolidaritás a világ bajbajutottjaival — s az ifjúság megmozdulásai szeizmográfként jelzik a változást. Növekvő árnyak a fény mellett.

„Élő műhely"

A Stockholmi-terasz nagyon szép. Csendes sziget a nyüzsgő város fölött. A teraszon vérpiros tulipánok virítanak, a kávézó tele lányokkal, fiúkkal, és egy körbefutó csarnokban kiállítás. De micsoda kiállítás! Stockholm gyerekeinek, kisiskolásainak kezemunkája. »*Élő műhely*«, ez a kiállítás címe és egy pedagógiai eszme megvalósulásának — »*Fejezd ki önmagadat*« — dokumentuma. Tabló rajzokkal, festményekkel. Valamennyi egy technikai előadás után született gondolatot, érzéseket elevenít meg. Dús színek, utópiák, fantasztikus ábrák, és néhol vallomás. A kis Mikael *Burman* így ír: »*Ez az én vidékem, bebarangolom.*« Aztán pamutarcok, pamutfigurák, üvegfestmények, zsiráf és majom fadarabokból, tiltakozó figurák vasdarabokból, »örökmozgó« alumíniumszobor, karikatúrák, bábok, kerámia, kaotikus képsor — »*Menekülés a világból*« — szobrok. Ízlés, formakultúra, kézügyesség, a gondolatok szabad kifejeződése. De kár, hogy vége az iskolának és nem nézhetem meg a műhelyt, ahol a gyerekeket látni tanítják. Látni, érteni ezt a szín- és formadús világot.

Még végigsétálok a kis kultúrtermen, ahol tíz magnó surrog halkan, és dús polcok könyveit olvasgatók karéjában fiatalok — fülükön a kagyló — zenét hallgatnak. A Klarabergsgatan és a Kungsgatan már neonfényben ég, autóáradat robog az utakon, a sérek vikendezői, a vasárnapi szigetlakók tartanak hazafelé. Az Östermalmsgatannál szállok metróra, ahol az állomás hosszú, fehér kőfalába Siri *Dekert* asszony, a svédek idős szobrászművésze véste csodálatos rajzmontázsát, hitvallását a békéről. Befut a metró: az is zsúfolt. Hiába, holnap újra dolgozni kell. Vége a vasárnapnak.

Csatár Imre

Magyar hippik

Már aggódtam, hogy elmaradunk a világtól és csak a huligánságig visszük. Holott külföldet járt hazánkfiai úti beszámolóikban oly aprólékosan leírták, hogy milyen is egy igazi hippi és aki szóból nem ért, annak a szemléltetés sietett a segítségére (a tévé és a képeslapok), hogy lemintázhassa a hippi toprongyot és torzonborzot, inget és bizsut, akár a kis varrónő a Dior-modellt.

Fehérnemű

Ezen a száraz tavaszon azonban megnyugodtam. Bár kevés volt az eső, mégis kikelt néhány hippi a magyar ugaron, helyesebben a pesti aszfalton. Hűvöskés napon láttam egy Krisztus-szakállú, hanyagul öltözött ifjút mezítláb a Váci utcán, Váci utcán... aki ékes magyar nyelven szólt egy szokványos öltözetű, kisírt szemű kislányhoz. Imigyen reagált szapora szavaira:

— *Unalmas.*

Ezzel máris elfordult a lánytól és hosszú ideig nézegetett egy melltartókat, fűzőket és bikiniket kínáló kirakatot. A kislány meg csak beszélt és beszélt. A fiú szótlanul nézett. Stílusos volt. A hippik *szemlélődő* lények.

Azután az Alsó-Törökvészi úton imbolygott felém egy ifjú gyűrött pizsamában. Neki már nem lesz olyan rémálma, hogy hálóruhában sétál az utcán. Ő már levetkőzte gátlásait. Hogy hippi őkelme, azt a pizsamája hajtókáján díszelgő jelvényről lehetett megtudni. A jelvényen körbefutó szöveget nem tudtam elolvasni, csak a három nagy betűt: LSD. Hát persze, a hippik »utazni« szoktak; a kábulatba, a víziók, a színek és a túlvilági hangok és hangzások birodalmába. LSD-vel, marijuanával, ami éppen kéznél van.

A következő információ is a fehérnemű iparral volt kapcsolatos. Gimnazista fiú mesélte, hogy két osztálytársnője angol nyelvű feliratot visel a bugyiján. A szöveg: »*Szeretkezz, ne háborúzz!*« A bugyit egy kiránduláson mutogatták az osztálynak. A két kislány jó tanuló, szolid gyerek, »még nem fiúzik«. A nadrágokat szüleik hozták ajándékba külföldről. Pedagógia, ó!

Ezután a hippi divat felől tájékozódtam. Nem sok újat mondhatok róla. Alig különbözik attól, amit az egykori párizsi egzisztencialista klubok látogatói, és a későbbi beatnikek, huligánok és gammerok viseltek. Talán »magyarosabb!« Mert a műtoprongyhoz Rákóczi frizurát és a nyári melegben kifordított szőrmés bekecset hordanak és a falun egykor szokásos rózsás kelméből varrt inget, meg cájgnadrágot. És a falun egykor szokásos mezítlábat. Mindehhez pedig rejtett feliratokat (bugyi), tetoválást és jelvényeket. Afölött még vita van, hogy a hippi tisztálkodik-e vagy sem, hogy úgy szép-e a haja, ha ápolt, vagy ha zsíros, ragacsos, valamint hogy csak kopottas legyen a ruhája, vagy koszos is. A fül mögé tűzött virág, a csengettyű a bokán és a köldökig lógó gyöngysor, amiről külföldön a hippi megismerhető, nálunk még nem terjedt el. A feliratos jelvény viszont igen. Sokan kitűzik, hogy meghökkentsék a népeket. S talán a legtöbben nem is gondolnak arra, hogy *világnézetet* terjesztenek. Mint ahogy a bugyit vásárló szülőknek és a bugyit mutogató lányoknak sem jutott ez az eszébe.

Ideológia

Kezdetben csak angol, német, francia és holland nyelvű jelvényeket lehetett látni. Ma már magyar felírással is kaphatók. Úgy hallottam, valaki — egyébként tisztes dolgozó — fusizta egy kis mellékesért. De ügyesebb ifjak maguk barkácsolják. (Hála a politechnikai oktatásnak!) Mit írtak ezekre a jelvényekre?

»*Hippi hatalmat!*« Rossz imitáció ez, a valódi, az őseredeti amerikai hippik a *virágok hatalmát* hirdették meg a »fekete hatalom« mintájára, ám mindenfajta politikai aktivitást tagadva. A »Hippi hatalmat!« jelszó meglehetősen rosszízű és provokatív egy olyan országban, ahol munkáshatalom van. Akkor is, ha a kutyaugatás nem hallatszik az égbe.

»*Kortyolj sört, ne tanulj!*« »*Ne dolgozz, aludj!*« »*Nekem minden mindegy!*« »*Hagyjatok békén!*« »*Szükségem van a pénzedre!*« feliratú jelvények már jobban kifejezik a *valódi hippi ideológiát*, amely lényegében úgy keletkezett, hogy az amerikai fiatalok megundorodtak apáik kíméletlen tülekedésétől a dollárért és a presztízs szimbólumokért. Ezért nem dolgoznak, nem nyüzsögnek, hanem koldulnak, és ínségkonyhákra járnak. Tehát ezek a jelszavak is egy idegen társadalmi valóságot fejeznek ki? Nemcsak azt. Hiszen közeli ismerősünk az elkényeztetett kölyök, aki a szülői jelszóra, vagy lelkifröccsre csak egy választ tud, »hagyj békén!« S ha szóra méltatja őket, csak annyit mond: »adjál pénzt!« És békén hagyják, és adnak pénzt. S nálunk is vannak lusták és közönyösek. De nem pimaszság a semmittevés dicsőségét vallani egy olyan társadalomban, amelyben a munkának van a legnagyobb tisztelete? Bizony az. S ezért e jelszavak kicsengése nálunk sokkal negatívabb, mint az USA-ban. S nem mindenki meghökkentésből viseli a jelvényeket, van, aki *meggyőződésből*. Az egyik magyar hippi (egyébként munkában álló dolgozó), kis kockás noteszába jegyezte fel bölcseimeit. Íme: »*A lázas semmittevésnek azt a látszatát keltjük, mintha szorgosan dolgoznánk. Ellenben roppantul kell vigyáznunk, hogy munkává ne fajuljon.*« Lehet, hogy az ifjú nem kiagyalta, hanem a gyakorlatból merítette mindezt?

Vannak *bemutatkozó* jelvények is: »*Én hippi vagyok!*« Ez tetszelgés! »*Én felsőbbrendű ember vagyok!*« Ez már gőg. Nem hinném, hogy Nietzsche-hívő az illető, csupán azt vallja, hogy a törvények felett áll és nem fogadja el a társadalmi együttélés szabályait.

»*Jenki vagyok!*« Diákgyerek tűzte ki ezt a jelvényt. *Magyar* diákgyerek. S él is érte a célját, meghökkentett. Az amerikai hippi éppen azt tagadja amivel *ő* büszkélkedik. Pedig ez a fiú tanulta a gimnáziumban Petőfit és József Attilát. Tanulta, mi az igaz hazaszeretet. Csak úgy látszik, nem érti. A szülei azt mondják, ez az iskola hibája. Meglehet, de őket sem tudom felmenteni.

Az egyik orvosegyetemen egy hallgató bugyi-feliratos jelvényt tűzött a gomblyukába. »*Szeretkezz, ne háborúzz!*« Amikor évfolyamtársai közölték vele, hogy megbúbolják, ha nem teszi el azonnal, így válaszolt:

— *Nálunk mindenki szabadon hirdetheti a véleményét. Én pártonkívüli vagyok és pacifista.*

Nem búbolták meg. De nem is vitatkoztak vele. Hogy miért nem? Feleljen erre egy évfolyamtársa:

— *Próbálkoztam, de ő azt mondta, hogy ír a miniszternek, megvárjuk, mit válaszol. Különben sem érünk rá ilyesmire vizsgaidőszakban.*

Micsoda közöny! *Gegesi Kiss* Pál professzor néhány esztendővel ezelőtt előadást tartott az ötödik éves medikusoknak arról, hogy mi az orvos társadalmi feladata, akkor mondta, egyebek között, hogy egészségügyi felvilágosító munkát is kell végezniük. Fognak is. És meggyőzően ecsetelik majd a szexuális szabadosság, zabolátlanság ártalmait. De »egy kollégának« nem mondják meg a magukét. Gegesi Kiss professzor akkor arról is beszélt, hogy az orvos népe nevelője is. Vajon hogyan fogja elmagyarázni a jelvényhez ragaszkodó ifjú, ha erre sor kerül, hogy mi a különbség az igazságos és az igazságtalan háború között? Az Egyesült Államokban a bátor ifjak tüntetnek a vietnami piszkos háború ellen, szembeszállnak a karhatalommal, eltépik a behívóikat. Az a passzív és szárnyaszegett, romantikus és fellengzős csoport, a hippik, vagy ahogy ott hívják, a virágos gyerekek, akik kakaós uzsonnát rendeznek a rendőrgyerekek számára és a tüntetők ellen felsorakozó rendőröknek virágot nyújtanak át és szájon akarják csókolni őket a szeretet nevében, nos, ezek a hippik a vietnami agresszió elleni tiltakozásukat fogalmazták meg a maguk módján: »*Szeretkezz, ne háborúzz!*«

Mi azonban a megtámadott Vietnam mellett állunk. Mit keres hát nálunk ez a jelszó?

Szex

A hippik egyetlen aktivitása a szeretkezés. Ez volna egy orvostanhallgató programja is, akinek kiképzésére minimum 150 ezer forintot fordít az állam. Több helyütt azt tapasztaltam, hogy elnéző mosollyal veszik tudomásul azt a szexközpontúságot, amelyről szintén a jelvények beszélnek: »*Csókolj meg!*«, »*A szüzesség luxus!*«, »*Szuperlányra van szükségem!*«, »*Lány kerestetik, gyakorlat nem fontos!*«, »*Szexuális partnert keresek*« stb.

A szerelemmel és nemiséggel foglalkozó jelszót így magyarázták az értők: a mai fiatalság őszinteségét fejezi ki. Holott én úgy vélem, hogy az ízléstelenségét.

»*Szeretem az LSD-t!*«, »*Több LSD-t akarok!*« Üres fecsegés, vigasztaltak, hiszen nálunk nincs LSD. Ma nincs. De meglehet, ezekkel a jelvényekkel divatba hozzuk. Vagy figyelmes szülők legközelebb bugyogó helyett néhány adag LSD-t hoznak gyermekeiknek. Mert más mindenük már van.

Nem szeretném eltúlozni azt, hogy néhány kótyagos, feltűnni vágyó gyerek hippit játszik. De fölényes legyintéssel sem kívánok napirendre térni felette. Annál is inkább, mert egyes összeverődött hippik olykor huligán módra viselkednek. S egyes huligánok pedig a hippikkel akarják feltölteni bandájukat.

S közeledik a vakáció is. A hippi csoportok, akik eddig vasárnaponként a Duna-kanyart látogatták, áttehetik a székhelyüket a Balatonra. S ha ott pénz nélkül kóborolnak, esetleg koldulnak és a nyílt színen szerelmi téren is meg akarják valósítani jelszavaikat, meglehet, hogy rendőrségi ügy is lesz belőle.

Szülők és ifjúsági mozgalom, vigyázzatok!

Kovács Judit

Versmondó katonák

Egyikük sem került be a Ki mit tud döntőjébe. Mégis az ő szereplésük volt a legnagyobb élményem.

Versmondó katonák. Az egyikük tiszthelyettes-képző tanfolyam növendéke.

Bikás őrmester úr jutott róla az eszembe. És a kis borbély, akinek már elfelejtettem a nevét. Bikásét nem lehet elfelejteni. Jutasi őrmester volt a javából. Mai fiatalok valószínűleg nem is tudják, mit jelentett valamikor ez a jelző. Jutason volt a Horthy-hadsereg tiszthelyettes-képző iskolája. Bikás ordított, ellenőrzött és büntetett. Vagyis kiképzésben részesítette a katonákat. Mert a kiképzés fő célja az volt, hogy megtörjenek minden érzést és önálló gondolatot, *a parancs vak eszközévé* tegyék a katonákat.

Egyik ellenőrzés alkalmával könyvet talált a kis borbély ládájában. A katonaládában mindennek megvolt — ahogyan a kincstári zsargon kifejezte — a rendszeresített helye. Meg volt szabva, hová tegyük a fehérneműt, a tisztálkodó eszközöket, a cipőpucoló szerszámot, az élelmet. A könyvnek nem rendszeresítettek helyet. A borbély kihallgatásra rendeltetett, s a kiutalt két hét laktanyafogság mellett fő büntetésként ő lett Bikás »kedvence«. Nem maradhatott ki egyetlen fekvőtámaszból, egyetlen békaügetésből sem, és egy alkalommal két óra hosszat szaladt körben a laktanyaudvaron, téglával a kenyérzsákjában. A kreol arcú, sápadt, fekete fiú összeesett, kórházba került. Nem láttam többé.

Vasárnap este az egyik katona a riporter kérdésére csak úgy mellékesen megjegyezte: »*... nálunk, az irodalmi színpadon ...*« Ő *Simon* István versét mondta. A tiszthelyettes-jelölt *Tennyson* Ulyssesét.

a. j.

SZENZÁCIÓ!

KARTON NYÁRI RUHA 65,— és 70,— Ft

CSAK NÁLUNK!

KÁLVIN TÉRI ÁRUHÁZ

CENTRUM ÁRUHÁZOK